

Současný stav knižních fondů z oboru sociologie a připravovaná organizace práce v knihovnictví

Prudký vzestup zájmu o sociologii odráží se ve zvýšeném požadavku na literaturu tohoto oboru. Současný stav knižního fondu naprosto nemůže poskytnout krytí tak veliké poptávky po odborné literatuře, produkované zejména v posledních letech ve světě. Dlouholetá stagnace měla za následek naprostý nedostatek požadovaných knih u nás, a konečně knihovny ani ústavy v té době nenakupovaly knihy, které byly na světovém trhu. Rozsah stávajícího knižního fondu sociologie, který má dnes například Universitní knihovna, je poměrně zastaralý. Novinky, které byly běžné ve světě vydávány, nebyly kupovány a tak dnes bez znalosti autora, titulu a vydavatelských dat není možné takovou literaturu objednat prostřednictvím knihovny výměnnou cestou od zahraniční knihovny. V uplynulých letech však bylo vydáno takové množství literatury, že orientace není dnes pro nás snadná. Konečně tento problém není jen příznačný pro obor sociologie, ale je to úděl většiny ostatních oborů, které nejsou vysloveně technického směru. Pokud se týká literatury technické, situace je poněkud lepší. Konečně je velmi obtížné pracovat v sociologii a držet krok s ostatními vyspělými státy bez možnosti informace, kolik na kterém poli bylo již dosaženo výsledků a s jakými úspěchy. Správný výsledek je bezpodmínečně závislý na vědecké spolupráci.

V minulém roce začala Universitní knihovna nakupovat knihy pro obor sociologie. Současně byla v lednu letošního roku instalována výstava sociologické literatury a byly zde vystaveny knihy s nejnovějším datem vydání, které zde byly k dispozici. Po skončení výstavy se připravuje podrobná bibliografie, která sama bude jistě cennou pomůckou při studiu sociologie. Je teď velmi důležité, aby odborní pracovníci dokázali ovlivnit radou a připomínkami akcesní politiku doplňování fondů vědeckých knihoven.

A konečně je nutno zdůraznit, jak málo naši odborní pracovníci využívají výpůjční mezinárodní služby ve srovnání s mnohonásobným počtem provedených výměn naší literatury pro zahraniční zájemce.

Státní knihovna má opravdu bohatý knižní fond, který je národním majetkem. Tento fond je neustále doplňován nejruznějšími díly světové produkce prostřednictvím odborných nákupčích přímo v zahraničí. Přílivem další literatury bude knihovna v krátké době po-

stavena před velký problém času, se kterým se bude muset vypořádat. Světová produkce neustále chrlí nové a nové přírůstky a shromáždit a uspořádat je stává se již za nynější situace nemožné. V druhé polovině minulého století bylo možno shrnout všechnu českou literární produkci od prvopočátku do jediného svazku. Dnes se podle světových statistik počet přírůstků až zdvojnásobuje. Za současného tradičního způsobu ukládání a evidování knižních fondů stává se uspořádání nepřehledným. Co to znamená pro vědeckého pracovníka si lze snadno představit, ať již jde o sociologa nebo pracovníka jiného oboru. Již samo nadměrné množství informací a poznatků, kterým se musí prokousat jako nadbytečným nebo opakovaným, znesnadňuje přístup k jádru sledovaného problému. Dnešní stav nutí všeobecně k specializaci a tato vyžaduje i bezpodmínečnou orientaci ve všech literárních pramenech příslušného oboru. Záplava literatury, časopisů, nakupených informací, které každoročně narůstají v celém světě, je tak obrovská, že by nebylo možné zvládnout ji tradičním způsobem evidence. Katalogy, které v tomto směru knihovny vydávají, jsou nedostatečné a málo operativní. Starý způsob práce vyžaduje namáhavé rozepisování jednotlivých fondů na kartotékové záznamní listky, a to vždy na tolik exemplářů, kolik vede příslušná knihovna rejstříků. Tyto záznamní listky je potom nutno ručně zařazovat a třídit. Jakékoliv přehledy vydávané tiskem vyžadují si mnoho lidské práce, vycházejí opožděně a v závodech s časem jsou vždy neúplné. Toto časové zpoždění je právě na škodu vědeckému pracovníku, ke kterému se tak dostává literatura opožděně.

Hledá se tedy nová forma práce v knihovnictví. S tímto problémem se však již před námi potýkaly zahraniční knihovny s mnohonásobně větším knižním fondem. Jde tedy o světový problém. Cesty byly již zvoleny a bylo by tudíž neodpustitelnou chybou odhodit zkušenosti, které vedly k nové zvolené formě práce. V současné době provádíme pokusy s experimentálním zpracováním pomocí nejruznějších strojových technik. Předpokladem je zde vyloučení mechanické, zdoluhavé ruční práce a nahrazení technikou, která ponechá člověku jen práce odborné. Stroj mechanicky zařadí příslušný svazek podle předem stanoveného kódu, ale dílo musí být především ohodnoceno a správně zařazeno k příslušnému kódu. Celá řada nově získaných fondů není rozříděna ani do základní evidence. Mnoho cenných informací tak prozatím leží bez využití a na druhé straně na ně nedočkavě